

1^ο Κριτήριο Συνεξέτασης Γλώσσας και Λογοτεχνίας

Α. Μη λογοτεχνικό κείμενο

«Μητρικής γλώσσας εγκώμιον»

Η Διεθνής Ημέρα για τη μητρική γλώσσα που θα εορτασθεί σε λίγες μέρες δίνει ευκαιρία για μερικές σκέψεις πάνω σ' αυτό το καίριο θέμα. Κάθε άνθρωπος όπου γης διαθέτει ένα κοινό γνώρισμα: μαθαίνει εξ απαλών ονύχων τη μητρική του γλώσσα. Πρόκειται για ένα **προνόμιο** του ανθρώπινου είδους που συμβαδίζει και ανατροφοδοτείται από το έτερο μεγάλο χάρισμα του ανθρώπου, τον νου. Νόηση και μητρική γλώσσα ξεχωρίζουν τον άνθρωπο και μέσα από τη συγκρότηση κοινωνιών τού εξασφαλίζουν «ποιότητα ζωής». Αυτό το διπλό χαρακτηριστικό γνώρισμα είναι, άλλωστε, αυτό που τον **διαφοροποιεί** ποιοτικά από όλα τα λοιπά έμβια όντα. Γιατί με τη μητρική του γλώσσα ο άνθρωπος μπορεί να εκφράσει τον κόσμο, αφού πρώτα τον συλλάβει με τον νου του. Το υπαρξιακό τρίπτυχο όντα του κόσμου, έννοιες του νου (με τις οποίες υπάρχουν για μας τα όντα) και σημασίες / λέξεις της μητρικής γλώσσας (με τις οποίες δηλώνονται οι έννοιες) περιλαμβάνει ως **αναπόσπαστο συστατικό** τη γλώσσα.

Μιλώντας για γλώσσα αναφερόμαστε πρωτίστως στη μητρική γλώσσα που είναι κτήμα όλων. Αυτό δε που διακρίνει τη μητρική γλώσσα από οποιαδήποτε άλλη, από μία ή περισσότερες ξένες γλώσσες που μαθαίνει κανείς, είναι ότι μόνο τη μητρική γλώσσα κατακτά εις βάθος, τόσο σε λογικό επίπεδο (γραμματική και συντακτική δομή - λεξιλόγιο) όσο και σε **βιωματικό** (συνθήκες πραγματικής χρήσης στη χώρα όπου ομιλείται μια γλώσσα). Γι' αυτό οι γλωσσολόγοι επιφυλάσσουν για τη μητρική γλώσσα τον όρο κατάκτηση (acquisition), ενώ για τη γνώση μιας ξένης γλώσσας χρησιμοποιούν σκόπιμα έναν πιο «ήπιο» όρο, τον όρο (εκ)μάθηση (learning). Κατακτάς μόνο τη μητρική σου γλώσσα, ενώ κάθε άλλη απλώς την μαθαίνεις, περισσότερο ή λιγότερο καλά.

Αυτό που πρέπει να τονιστεί και που κατεξοχήν διακρίνει τη μητρική από μια ξένη γλώσσα είναι ότι για κάθε φυσικό ομιλητή η γνώση της μητρικής γλώσσας δεν είναι ένα απλό εργαλείο συνεννόησης («εργαλειακή αντίληψη»), αλλά είναι κύριο συστατικό της ταυτότητάς του, είναι ο πολιτισμός του μέσα από το ιστορικό εννοιολογικό φορτίο των λέξεων που χρησιμοποιεί, είναι η ψυχοσύνθεσή του και η νοοτροπία του λαού του, είναι ο τρόπος που βλέπει και εκφράζει τον κόσμο του, είναι η σκέψη του, είναι η πατρίδα του. Είναι δηλαδή όλα τα στοιχεία που συνιστούν την «αξιακή αντίληψη» της γλώσσας, μια έννοια που υπερβαίνει κάθε απλή χρηστική αντίληψη.

Γιώργος Μπαμπινιώτης

Ηλεκτρονική πηγή: <https://www.babiniotis.gr/dimosieumata/glossika-themata/119-mitrikis-glossis-egkomion>

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

Νικηφόρος Βρεττάκος, «Ο αγρός των λέξεων»

Όπως η μέλισσα γύρω από ένα άγριο
λουλούδι, όμοια κι εγώ. Τριγυρίζω
διαρκώς γύρω απ' τη λέξη.

Ευχαριστώ τις μακριές σειρές
των προγόνων, που δούλεψαν τη φωνή,
την τεμάχισαν σε κρίκους, την κάμαν
νοήματα, τη σφυρηλάτησαν όπως
το χρυσάφι οι μεταλλουργοί κι έγινε
Όμηροι, Αισχύλοι, Ευαγγέλια
κι άλλα κοσμήματα.

Με το νήμα
των λέξεων, αυτόν τον χρυσό
του χρυσού, που βγαίνει απ' τα βάθη
της καρδιάς μου, συνδέομαι -συμμετέχω
στον κόσμο.

Σκεφτείτε:

Είπα και έγραψα, «Αγαπώ».

Θέμα Α

Α1. Ποια είναι η αξία της μητρικής γλώσσας σύμφωνα με τους δημιουργούς των δύο
κειμένων;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

A2. Να δώσετε από έναν πλαγιότιτλο σε κάθε μια παράγραφο του πρώτου κειμένου.

.....

.....

.....

.....

(30 μονάδες)

Θέμα Β

B1. Να επισημάνετε ποιος από τους τίτλους των δύο κειμένων χρησιμοποιείται με κυριολεκτική/δηλωτική και ποιος με μεταφορική/συνυποδηλωτική σημασία.

.....

.....

.....

B2. Να σχολιάσετε τον τίτλο του ποιήματος σε σχέση με το περιεχόμενό του.

.....

.....

.....

.....

B3. Να γράψετε από ένα συνώνυμο για καθεμιά από τις λέξεις με έντονη γραφή: προνόμιο, διαφοροποιεί, αναπόσπαστο, συστατικό, βιωματικό.

.....

.....

.....

B4. Σύμφωνα με τον Μιχαήλ Περάνθη, ο Νικηφόρος Βρεττάκος είναι ποιητής της ελεύθερης φαντασίας. Να αιτιολογήσετε την άποψη αυτή κάνοντας αναφορά σε τρία διαφορετικά εκφραστικά μέσα που χρησιμοποιεί ο ποιητής στο ποίημα (μεταφορά, παρομοίωση, εικόνα).

.....

.....

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

(30 μονάδες)

Με αφορμή τον εορτασμό της Παγκόσμιας Ημέρας της Μητρικής Γλώσσας (21 Φεβρουαρίου), καλείστε να συντάξετε ένα άρθρο προκειμένου να δημοσιευτεί σε σχετικό αφιέρωμα της σχολικής σας εφημερίδας, στο οποίο θα αναφέρεστε στην ξεχωριστή σημασία της γλωσσικής καλλιέργειας για την προαγωγή του εθνικού πολιτισμού.

(40 μονάδες)

[illegible]

Σολωμού 29 Αθήνα τηλ: 210 38 22 157 info@arnos.gr www.arnos.gr